

ПІДСУМКИ ІНТРОДУКЦІЇ ТРАВ'ЯНИСТИХ ҐРУНТОПОКРИВНИХ РОСЛИН У НБС ім. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

У статті підбито підсумки досліджень трав'янистих ґрунтопокривних рослин у НБС ім. М.М. Гришка НАН України. Виділено декоративні, зимостійкі види та сорти. Наведено способи їх розмноження та рекомендації щодо використання в експозиції із сукулентними рослинами.

Ґрунтопокривні рослини мають важливе значення у зеленому будівництві завдяки особливостям будови пагонів, що стеляться по поверхні ґрунту, утворюючи трав'янисті килими. Ці рослини широко використовують в альпійських гірках, для декорування стін, схилів, у бордюрах уздовж доріг, алей.

Нами вивчалися ґрунтопокривні види та сорти рослин з родин *Arosynaceae* Juss., *Araliaceae* Juss., *Brassicaceae* Burnett, *Polemoniaceae* Juss., *Straliacaceae* Burnett., *Caryophyllaceae* Juss., *Ranunculaceae* Juss., *Saxifragaceae* Juss., *Lamiaceae* Lindl. Цю групу рослин об'єднує те, що за своїм габітусом, кольором стебла та листя, строками і періодом цвітіння, невибагливістю у культурі, вони можуть бути використані для озеленення різноманітних ділянок. Вони здатні створювати фон для інших видів рослин та допомагають подовжити декоративність ділянки.

Ґрунтопокривні рослини розміщують за природним принципом розбивки, тобто групами, куртинами, заростями, при цьому створюються красиві плями у період цвітіння. Використовують їх також для геометричних посадок, де найголовніше значення мають прості змішані рабатки та бордюри. Для групових посадок беруть рослини одного виду, які здатні створити однокольоровий фон ділянки за період ве-

гетації — навесні, влітку і восени. Ґрунтопокривні рослини успішно використовують для посадок у квітниках, рабатках, біля будинків.

Посадка проводиться в основному навесні, іноді восени. Густота розміщення рослин варіює від 6 до 14 шт. на 1 м², що залежить від характеру ділянки, зовнішніх умов, строків вирощування рослин на одному місці.

У НБС ім. М.М. Гришка НАН України вивчалися 14 видів і сортів ґрунтопокривних рослин. За тривалий період досліджень нами виділено 10 видів та сортів: *Phlox subulata* L., *Arabis alpina* L., *Cerastium alpinum* L., *Cerastium biebersteinii* DC, *Vinca minor* L., *Hedera helix* L., *Ranunculus repens* L., *Saxifraga umbrosa* L., *Ajuga reptans* L., *Prunella grandiflora* (L.) Scholler.

Відібрані види є найбільш декоративними, посухо- та зимостійкими, невибагливими до умов вирощування. Їх також можна використовувати як супутники сукулентів, які здатні надати ділянці високої декоративності у той час, коли відсутнє цвітіння інших рослин, створюючи фон для основних (у даному випадку сукулентних) рослин.

Наводимо короткі характеристики відібраних трав'янистих ґрунтопокривних рослин.

Рід *Phlox* L. — флокс (родина *Polemoniaceae*). Відомо близько 50 видів, поширених у Північній Америці, за винятком флокса

сибірського, що трапляється у Сибіру, Якутії та на Далекому Сході [2].

P. subulata — ф. шиловидний. Багаторічна трав'яниста рослина до 10—15 см заввишки. Утворює густі подушкоподібні зарості. Стебла розгалужені, опушені, численні, здерев'янілі при основі, повзучі, легко укорінюються. Листочки вузько-лінійні, загострені, шорсткі, з опушеними краями, до 2 см завдовжки. Квітки дрібні, до 2—2,5 см у діаметрі, по 4—6 шт. на квітконосному пагоні. Культивують форми з білими, рожевими та пурпуровими квітками різних відтінків. Цвіте у квітні—травні впродовж 35 днів, у серпні—вересні часто спостерігається повторне цвітіння. В наших умовах насіння не утворює. В період цвітіння рослина рясно вкрита квітками. Рoste на сонячних місцях, до ґрунту невибаглива, посухо- та зимостійка. Розмножується в наших умовах тільки вегетативно — поділом куща та живцюванням. Через 4—5 років рослину слід пересаджувати. В озелененні рекомендується використовувати в альпінаріях, для бордюрів, груп на газоні, декорування схилів.

Рід *Arabis* L. — різуха (родина *Brassicaceae*). Відомо 120 видів, поширених від Арктики до тропічних широт земної кулі [1].

A. alpina — р. альпійська. В природній флорі трапляється у Західному Сибіру, на Далекому Сході, у Північній та Центральній Європі, Арктиці, Північній Америці. Багаторічна трав'яниста рослина 10—20 см заввишки. Генеративні стебла прямостоячі, вегетативні — сланкі. Листки сіруваті, прикореневі, продовгуваті; стеблові — серцеподібно-стрілоподібні. Квітки білі, до 1 см у діаметрі, зібрані у суцвіття китицю до 5 см завдовжки. Цвіте у квітні, тривалість цвітіння до 30 днів. У наших умовах утворює насіння. До ґрунту невибаглива, посухо- та зимостійка. Перевагу надає сонячним місцям. Розмножується вегетативно та насінням. Насіння висівають у ґрунт під зиму або рано навесні. Ділення куща проводять восе-

ни або навесні до цвітіння. Рекомендується використовувати для групових посадок, бордюрів, альпінаріїв.

Рід *Cerastium* L. — ясколка (родина *Caryophyllaceae*). Відомо близько 300 видів, поширених у помірній зоні Європи, Азії, а також у Північній Америці. Нами досліджено два види.

C. alpinum — я. альпійська. В природній флорі росте у Західній Європі, Північній Америці. Багаторічна трав'яниста вічнозелена рослина до 15 см заввишки. Стебло стелиться по землі. Листки лінійні, зелені, дрібні. Квітки білі, до 2 см у діаметрі. Цвіте у квітні впродовж 30 днів. У наших умовах утворює насіння. Розмножують насінням та вегетативно — діленням куща та живцюванням. Рекомендується для кам'янистих схилів і садів, групових посадок на газоні.

C. biebersteinii — я. Біберштейна — ендем флори Криму. Багаторічна трав'яниста рослина, сіра від густого опушення. Вегетативні стебла стеляться по землі, утворюючи щільні подушки. Генеративні стебла припідняті, до 20 см заввишки. Листки дрібні, лінійні або продовгувато-лінійні. Квітки білі, 1,5 см у діаметрі. Цвіте у квітні впродовж 30 днів. Утворює насіння. Розмножується вегетативно діленням куща та живцюванням, а також насінням. Посухо- та зимостійка, сонцелюбна, невибаглива до ґрунту. Рекомендується для озеленення схилів, альпінаріїв.

Рід *Vinca* L. — барвінок (родина *Aporosa-naceae*). Відомо 7 видів, поширених у Європі, Африці, Малій Азії, на Кавказі [2].

V. minor — б. малий. Поширений по всій Європі. Багаторічна трав'яниста вічнозелена сланка рослина. Утворює низькі густі килимові зарості до 15 см заввишки. На довгих пагонах розташовані овальні чи продовгувато-еліптичні темно-зелені, шкірясті, блискучі, короткочерешкові листочки, завдовжки 5 см та завширшки 2,5 см. Квітки поодинокі, світло-сині, до 3 см у діаметрі. Цвіте у травні—червні впродовж 30 днів. Квітучі пагони до 15 см заввишки, вегета-

тивні — сланкі, гіллясті, легко вкорінюються. Невибаглива до умов вирощування. Зимостійка, вологолюбна, краще росте у напівтінистих місцях. Розмножується кореневищами та живцями. Рекомендуємо для килимових насаджень під деревами, кущами у вологих місцях парків та скверів. Іноді замінює газон. Стійка до витоптування.

Рід *Hedera* L. — плющ (родина *Araliaceae*). Відомо 15 видів, поширених у Європі, Північній Азії та Африці.

H. helix — п. звичайний. Вічнозелена ліана зі сланкими пагонами заввишки до 30 см. Недерев'яніючі пагони мають корніприсоски. Молоді пагони опушені, вкриті сірими волосками. Листки шкірясті, до 10 см завдовжки, зверху темно-зелені, блискучі, голі, знизу — світло-зелені. На листках жилки білі або жовтуваті, що надає листкам характерного малюнка. Листки три-п'ятикутно-лопатеві з широкою середньою лопаттю. Суцвіття — багатоквітковий зонтик, до 3,5 мм у діаметрі, квітки зібрані по 3—10 шт. у китиці. Цвіте у вересні. Плоди чорні, 8—10 мм у діаметрі. Розмножується насінням та живцюванням пагонів. У культурі рослина тіньовитривала, морозостійка, вологолюбна. Рекомендується використовувати для озеленення приміщень різної площі з підвищеною вологістю повітря та недостатнім освітленням. У відкритому ґрунті використовують як ґрунтопокривну рослину при створенні композиційних аранжировок.

Рід *Ranunculus* L. — жовтець (родина *Ranunculaceae*). Відомо до 600 видів, поширених по всій земній кулі [1].

R. repens f. *plene* — ж. повзучий ф. махрова. У природній флорі трапляється в Європі, Азії, Північній Америці. Стебла сланкі, до 60 см завдовжки. Листки трійчасто-розсічені, зелені, блискучі. Квітки золотисто-жовті, махрові, до 3 см у діаметрі. Цвіте у травні впродовж 45 днів. Розмножується вегетативно діленням куща. Росте на сонячних та напівзатінених місцях. Невибаглива у культурі рослина, зимостійка. Рекоменду-

ється для бордюрів, рабаток, групових посадок, зрізів.

Рід *Saxifraga* L. — ломикамінь (родина *Saxifragaceae*). У природі відомо близько 1100 видів, поширених по всій Європі та Азії [1].

S. umbrosa — л. тінистий. Багаторічна трав'яниста рослина, до 20 см заввишки. Листки сіро-зелені, зібрані у розетку. Квітки білі, зібрані у суцвіття волоть. Цвіте у травні протягом 30 днів. У наших умовах утворює насіння. Розмножують насінням (висівають під зиму), а також вегетативно — діленням куща, яке проводять навесні та восени. У культурі рослина невибаглива, зимостійка, потребує помірної вологи, росте на сонячних та затінених місцях. Рекомендується вирощувати для посадок у бордюри, групами на газонах і в квітниках.

Рід *Ajuga* L. — живучка (родина *Lamiaceae*). Відомо близько 30 видів, поширених у помірному кліматі Європи — від південної частини Швеції до південно-західної частини Азії.

A. reptans — ж. повзуча. Поширена в Європі, Азії, Ірані. Багаторічна трав'яниста вічнозелена повзуча рослина, 10—20 см заввишки. Листки зелені, декоративні, зберігаються взимку. Цвіте в травні—червні. Квітки фіолетового кольору. До ґрунту невибаглива. Росте на сонячних і напівзатінених місцях, посухоста зимостійка. Розмножується діленням куща і живцюванням пагонів. Посадку рослин проводять навесні на відстані 25—30 см. Рекомендується використовувати для покриття ґрунту в альпінаріях, поблизу водойм у садах, під деревами, іноді як газон.

Рід *Prunella* L. — чорноголовка (родина *Lamiaceae*). Відомо близько 15 видів, поширених у помірних районах Європи та Азії, а також у Північній Африці.

У декоративному садівництві використовують лише один вид — *P. grandiflora* — ч. великоквіткову. Багаторічна кореневищна трав'яниста рослина. Стебло пряме, до 20 см заввишки. Листки яйцеподібно-ланцетні, зубчасті. Квітки синьо-фіолетові, зібрані у

продовгувате суцвіття — короткий колосок, який розташований на прямому стеблі. Цвіте рясно у червні впродовж 25 днів. Рослина здатна утворювати компактні зарості. У культурі невибаглива, росте на будь-яких ґрунтах, зимо- та посухостійка, сонцелюбна, але не втрачає декоративності і в затієних місцях. Використовують форми з білими, темно-рожевими та темно-пурпурово-червоними квітками. Розмножується насінням і діленням куща. Насіння висівають під зиму, а кущі ділять навесні, до цвітіння. На 1 м² висаджують 8 рослин. Рекомендується використовувати для групових і бордюрних посадок, в альпінаріях.

Таким чином, у результаті вивчення ґрунтопокривних рослин як супутних при експозиції сукулентів виділено 10 видів і сортів — представників 9 родин покрито-насінних, визначено умови їх вирощування, методи розмноження, строки посадок та цвітіння, декоративність та рекомендації щодо використання їх в озелененні.

Ґрунтопокривні рослини, виділені в результаті досліджень як перспективні (*Arabis alpina*, *Cerastium biebersteinii*, *Phlox subulata*), починають цвісти більш як на місяць раніше від інших рослин "Гірки декоративних сукулентів", що значно збільшує період її декоративності.

1. Приходько С.Н., Яременко Л.М., Черевченко Т.М. и др. Декоративные растения открытого и закрытого грунта / Под ред. А.М. Гродзинского. — К.: Наук. думка, 1985. — 664 с.

2. Черевченко Т.М., Капустян В.В., Яременко Л.М. та ін. Довідник квітникаря-любителя // За ред. Т.М. Черевченко. — К.: Урожай, 1994. — 368 с.

Рекомендувала до друку О.Л. Рубцова

А.Д. Дяченко, А.К. Дорошенко

Национальный ботанический сад
им. Н.Н. Гришко НАН Украины,
Украина, г. Киев

ИТОГИ ИНТРОДУКЦИИ
ТРАВЯНИСТЫХ ПОЧВОПОКРОВНЫХ
РАСТЕНИЙ В НБС ИМ. Н.Н. ГРИШКО
НАН УКРАИНЫ

В статье подведены итоги изучения травянистых почвопокровных растений в НБС им. Н.Н. Гришко НАН Украины. Выделены наиболее декоративные, зимостойкие и засухоустойчивые виды и сорта. Приведены способы их размножения и рекомендации по использованию в экспозиции с суккулентными растениями.

A.D. Djachenko, A.K. Doroshenko

M.M. Gryshko National Botanical Gardens,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Kyiv

RESULTS OF THE HERBACEOUS
SOIL-COVERED PLANTS INTRODUCTION
IN M.M. GRYSHKO NATIONAL BOTANICAL
GARDENS OF THE NAS OF UKRAINE

The article deals with investigation results of herbaceous soil-covered plants in M.M. Gryshko National Botanical Gardens of the NAS of Ukraine. Ornamental, winterhardy and drought-resistant species and varieties are picked out. Propagation methods are cited and recommendations for its use with succulent plants are given.